

#85 2+

ШАЙХИ АРСАНУКАЕВ

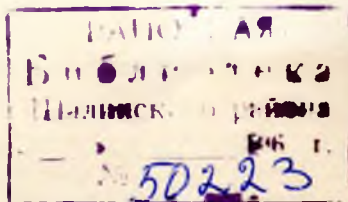
ТЕШАМ

А85

ШАЙХИ АРСАНУКАЕВ

ТЕШАМ

Поэмаш

НОХЧ-ГІАЛГІАҢ КНИЖНИ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ГРОЗНЫЙ — 1978

С2 (Чеч.)

А85

Арсанукаев Ш. А.

А85 Верность. Поэмы, Грозный. Чечено-Ингушское книжное издательство, 1978.

81 с.

А 0743—015 32—78
М135(03)—78

С2 (Чеч.)

© Чечено-Ингушское книжное издательство, 1978.

ЗАХАР

**Майрачу партизанан
Ахматханов Заудин безамна**

«...Со нохчо ву. Тхан нанас дийцарехъ, со вина буърсачу, боданечу буса Итон-Кхаьллан лаьмнашкахъ, халачу хьелашкахъ. Цундела ас суо, цахъ Iен вина воцуш, майра хьуьнарш гайта вина лору, дийнахъ гайтина ца Iаш, Iаьржачу буса а, со цхьаъ цхьанна дуьхьал хIобьтина ца Iаш, ткъа дукхазза алсамчу мостагIийн ницкъанна дуьхьал хIобьтина а.

Шун тешам ас сийлаллица бакъбийр бу. Нагахъ нохчочо дийр ду аьлlexъ — иза дина хир ду».

(МостагIчун тыле шаьш дIадахале Ахматханов Заудис яздинчу заявлени-дуйнна тIера).

I

Иза а хилла цкъа,
Вай санна, дийна.
Хьешна цкъа латта цо,
ХIинца вай санна.
Ца сецна и Iилла
Дуьне кIордийна,
Генарчу цу борза кIел
Даиманна.

Хилла и могуш а,
Къона а хилла,
Даг чохъ шен етталуш
Лаамийн тулгIеш.
Лаьмнех ца къаьстина
И некъах тилла,
Ца лелла йицийна
Органан тогIеш.

Цунна а лаъара
Шовданаш мийла,
Лаъара хьеста ша

Бѣаьстенан малхо;
Сийлаллин лакхешка
Къийсамехъ вийла,
Хьомечу бѣаьргашка
Безам шен балхо...

Орцанан мохъ хезча,
Юкъ ехка деза —
Къонахийн лийр йоцу
Амал и еца.
Вина юрт,
Да-нана,
Хьалхара безам —
Цо цѣран некъашкахъ
Лелийра шеца

Адамо хѣуѣ лов,
Ца хуьлуш хьере,
Дуьненчохъ бац цхьа а
Ницкъ адам къардан.
Цу дорцан шерашкахъ
Южаллин хьеро
Ахьнарш а гѣуьттура
Къызаллех кхарда!

Маьршачу тийналле
Некъ хилла беха.
Кхирстира мокха ун,
Бѣаьстенаш ѣадош.
Вожарх и къийсамехъ,
Къонаха веа,
Даймехкан сий лардан
Тѣахьенаш ѣамош...

II

Гѣаларташ...
Хѣинца уьш

Массанхъа кхерста.
ГІалартех ца кхера
Іеміна нах.
Къайллаха гулло нах
ГІаларташ хесто —
ГІаларташ орцанна
Кийча ду, бах...

III

Южуш ю къорачу
Хьуьн тіера кІац,
Де а гІехъ кІадала
Довлла,
ДІахъаьжча —
Халла бен къаьсташ а яц
Лай кІелахъ хьулъелла
Товла.

ТІунъелла чов йохъеш,
Кхехкаш бу яй,
Гуо бина Іа
Партизанаш.
Къамел деш
Командир — «дядя Андрей»:
—...Цул тіаьхъа ца гина
Сайниш...

Иштта ду-кх... Ткъа нагахъ
Дийна дисахъ,
Лийр дац вай, кІентий,
Шу теша.
Коьртаниг, доттагІий,
Осаллин эхъ
Цадитар тіаьхъешна
Вешан!

Хинца вистхила рагI
Хъан ю, Захар,
Схъадийца мел хилларг
Хъайца.
Тахана хIоранна
Оьшу хаар —
Южал тIе воьду ша
Хъаьнца...

Безаме жима стаг
ЛадобгIна Ia,
Шен Iaьржа кIужал а
Кегош.
Боккха ши бIаьрг хьобжу
Эсала схъа,
Чохь довха суйнаш а
Къегош.

Самужъне, хIинцале
Кхиънера и
ХIора а шен цIарца
Вовза.
Иоллучу отрядехь
Вацара кхин
Хелхарча и санна,
Говза.

— Хаац, хIун дуьйцура а
Сайх лаьцна ас.
Дац хьуьнар хIара ду
Ала...
Ткъа, евзий шуна бохь
Лекха Кавказ? —
Цигахь со дуьненчу
Ваьлла.

Хиллий тхан сийначу
Нохчийчоь шу?
Хьавсиний аьрзунан
Бена?
Цигахь цкъа цхьа гила
Борз ехкинчу
Буйсанна вина со
Дена.

Тхан дайша лаьмнашкахь
Кхо эзар шо
Къийсамехь дог кура
Текхна.
Ткъа, церан тлаьхьеннийн
Верас ву со —
Башлаьмнийн некхах цкъа
Векхна.

Лаьмнашкахь маьршачу
Малха кӀел со
Органан бердашца
Кхиьна.
Ций довха,
Са аьрха
Нохчо ву со,
ПаргӀато ларъян дуй
Биьна!

Тахана безачу
Даймажкахь вайн
ГӀуьттуш бу тӀеман кӀур
Сийна.
Ишттачоь хилла ду
ГӀиллакх вайн даин —
ГӀоттуш кӀант шен мехкан
Сийнна.

Цхьа Даймохк, кхоллам а
Байниг цхьаъ бу,
Цхьа малх бу серло лург
Вайна.
ПаргIато,
Безам,
Вайн ирс а цхьаъ ду,
Халонаш вай юкъахь
Лайна.

Къонахчун цIе йожош,
Кхочур ду эхь,
Даймехкан орцанна
Хьелахь.
Эхь дац, ткъа, хIоккхузахь,
Ярославлехь,
Къийсамна юбстах со
Лелахь?!

ХIан-хIа, ас дахарах
Юхкур яц яхь,
Тешам шун цIийца
Бакъбийр бу.
Нагахь цкъа нохчочо
Дийр ду аьллехь,
Тешалаш — дина и
Хир ду!..

...ХIораммо массарна
Доьллу дог шен,
ХIораммо буу дуй
Сийлахь:
Буьтур бац кху лаьттахь
СапаргIат Iен
МостагIий буса я
Дийнахь!..

Буърса ю, дорце ю
 Февралан буйса,
 Кюхцалаш санна, ду
 Чимаш ира.
 Шелонца, набарца
 Салтичо къуйсу —
 Паролло тховса и
 Гелвинера.

Партала ойланаш,
 Повхонах хъагна,
 Кхийдара генарчу
 Хусамехъа.
 Лаъара, ховхачу
 Пхъаърсах куьг хъаькхна,
 Ала шен зудчуьнга:
 «Мотт биллахъа!».

Амма, цу ойланийн
 Дуткъа тай хаьдда,
 Хъалха цIахЮьттира
 Буйсанан арц.
 Салтичун букъа тIехъ
 Шийла «зуз» хъаьдда,
 УгIуш ду хIинца а
 И оьрсийн дарц!

ХIинца а морсачу
 Мохехъ и лаьтта.
 Хийра ду кху мехкан
 ХIора а хъаьрк:
 ХIора цIа,
 ХIора дитт —
 Бекхамна гIатта

Кийча Іа,
Хъажийна Іожаллин біаьрг.

Ціеххъана,
Ца хууш, мичара дели,
Кіайн гІаларт салтичун
Коча хъаьрчи.
Хиллачух кхетале
Кхетамах вели,
Мохъ ала,
Герз кхосса
И ца кхин...

Лайн алхаш ден а луш,
ГІаларташ гІевтти.
Шовкъ царна луш санна,
Хехкало мох.
ГІалартех цхъаь штабан
НеІаре хІоьтти,
Граната айнна:
— ХІей, хенде хох!..

V

Юха а дийзира
Метта-мтт хийца.
Юха а —
БІаьрзе шекъ бижира хъалха.
ХІораммо шен белшо
Ма-лов мохъ ийци —
Хиллий, ткъа, цкъаъа а
Атта дІакхалха?!

Адамаш меллаша
Хъалхахъа теІа,

Іекъ церан,
Некѣх пебеташ, діабовду.
Тарс ю ма-луѣу
Ойланаш леѣа,
Езачу гѣулчашца
Хедабеш бода.

Буьтуш и хьере некъ,
ГӀаьттина гена,
ХӀораннан ойлао
Сатийсам босту.
Къеначу ненан,
ЦӀхьаь вогу, сурт хӀуьттущ
Ткъа, вукхо —
Шен хьоме жима йоӀ хьоьсту...

Еха ю,
Некъ барах ца кхачош, буыйса,
Бода а — Іуыйкъанна
Кхин а тІе букъло.
БІаьхоша, тапъаьлла,
Хьалха гІулч туыйсу,
Ткъа, хьалхахъ —
Хьалхарчун сеттина букъ го.

Заудис дагахь гІулч
Ягарйо хІора:
«Кхин цхьа бІе...
Тарлора хІинца со вожа...»
Голаш сов малъелла,
Кхачийна гІора,
Амма и, къар ца луш,
Хьалхахьа хьовжу.

«Хьалхахьа! Хьалхахьа!» —
Цхьа Голи шена
Еш санна, ойланехь

Ша шегә боху.
Хьалхахь гун Козубан
Букъ а бац гена —
Иза а хIумма а
Атта ца вогу.

Козуба лагIдо шен
Техка и болар,
Фляга схьакховдайой,
Меллаша олу:
— ХIан, Захар, цхьа кьурд бе,
Довр ду хьан кхолар! —
ДоттагIчун автомат
Шен коча уллу.

Лалур бу хала некъ,
Хиларх мел гена,
Тешаме стаг велахь
Хьан улло вала.
Ца хиларх вина и
Нанас хьан дена,
Тарлуш ду доттагIчух
«Ваша» ахь ала.

...Белш-белшах тоьхна, нах
Хьалхахьа теIа,
Хадор бу цара кхин,
Эшахь, итт арц а.
Южалло ма-луьу
Лерехь садеIа —
Кхочур ду оьшшуча
Бекхаман орца!..

VI

Дерриг а хилира
ЦIеххьана,

Дагахь а доцуш:
Герз кхосса кхиале
Зауди цуина тIе
Хьаьрчи.
Ткъа, фашист
Лаьхьанах сеттара,
Орца а дохуш,
Амма, цкъа корта шен
Диттах дIакхетча, и
Хаьрци.

Эххар а,
Метта ша веана,
И хьалагIаьтти.
КIайн-хьаьрса салти ву,
ГIуркх санна,
Вуткъа, сов веа.
Хорша тIееана,
Гаррехьа
Вегавеш, лаьтта,
ТIуьна ши сийна бIаьрг
Хьоьжу схьа,
ГIерташ са деха...

Хала дац
Зударшний, бераший
Гайта майралла.
Ткъа хIинца,
ХIинца и хир вара
Хьанна а горхIотта резак
ТIапъаьлла, яйна дIа
Юьхь тIера
Аьрта куралла.
Вац хIинцца ша хилларг —
Цу лоьмах
Хилла пхьу-кIеза!..

Іадийна лаьтта и,
Ца лууш
Хиллачух теша.
Къаьрзинчу бІаьргаш чу
ГІоьртина
Дуьне а дерриг.
Шабарш до:
«Сан нана...
Сан бераш...
Кхин латта хьеша
ДобгІна ца хилла-кх ас...
Хили-кх цатерриг...»

БІаьрг Іаьржа автомат,
Кхевддинчоьхь
МостагІчун некхе,
ГІорийна —
Цунна а ца хаьа,
Омра хІун хир ду.
Заудин ницкъ кхачац
Лаг оза:
«Ишта-х ца доькхий!...» —
Шеконо лаьцначоьхь
Лаьтта, ца хууш,
ХІун дийр ду.

Шеца и дІавига
Йиш а яц —
Заданн кхочушъян еза.
Ткъа, нагахь дІахецахь,
ХІун хаьа —
Цо орцадоккхий...
«ХІаь-хІа, сан бакъо яц, —
Лаг оьзна,
Чекхдаккха деза!» —
Сацам бо тІаьхьара

Заудис,
Гуль хьалха йоккхий.

Амма лаг озалац —
Салтичо мохь хьокху:
— Найн, найн!
«Фашист хьо велахь а,
Адам ду-кх,
Сох дозуш хиндерг!
Клант варс сатуьйсуш,
Iаш хир ю
ЦIахь кьена нана...
Бераш а...
Кхийти со — цIахь кегий
Бераш ду... Киндер...»

— Яхийта кхузара! —
Заудис цIеххьана
Сацам шен хийци. —
Кхин со тIелотталахь...
Гой хьуна? —
Буй а ластийна: —
Яхийта! Ткъа, лаахь,
Орца а даккха ахь
Хинца!
Вуьту хьо хьан нenan,
Хьан берийн
Дуьхьа ас дийна!..

VII

Фронт ю хьалхахь,
Фронт ю — тIехьахь,
Аьрру, аьтту агIор ю.
Амма, Даймохк,
Теший Iелахь —
Партизанаш ларор бу!

РАНО
Б. Б. Б. Б. Б.
Шалинского
№ 50

Нана-Даймохк,
Хьоме латта,
Хьан цIарах цкъа биъна дуй.
Сийлахьчу хьан
Езчу хьаьттахь
МостагIий лан йиш тхан юй?!

Баьхкина уьш
Ирс вайн дохо,
ПаргIатонна айна тур;
Иллеш совцо,
Тохна догIа,
Хьулдан вайна маьлхан нур.

Хьан лазам — и
Денна Iеткъаш,
Цабезам цо кхиййна,
Еза эткаш,
Бохьа эткаш...
Амал дац хьо хьешийта.

Иобйтур яц хьан
Iуьйре оха,
Дагадойтур дац хьан де.
ГIевттина хьан
КIентий тоха
МостагIашна дегнийн цIе.

Фронт ю хьалхахь,
Фронт ю тIехьахь,
Аьрру, аьтту агIор ю.
Нана-Даймохк,
Теший Iелахь —
МостагIий хьан отур бу!

Догла тедеттахъ а,
 Кху тлай тлехъ
 Гара ца тийна —
 Южаллех йовтина
 Вагонаш
 Малхбале керчаш,
 Пулеметаш гюринна —
 Буърса биъ блярг хьовжу
 Шийла.
 Гароллин салтий Ia,
 Ехачу плащех а
 Хьерчаш.

Лавтта уьш,
 Сатуьйсуш
 Шавш хуьйцу зама тейре.
 Дац кхуза
 Адам тлехочийла
 Церан блярг тилла.
 Семачу тергамна
 Кел лавтта
 Ерриг а аре:
 Билгал ю хIора колл,
 ХIора чхар,
 Iалашо хилла.

Амма ду
 Цхьа приказ.
 «Центро» шен приказ ца хуьйцу.
 И приказ
 Чолхе дац —
 Цхьаъ бен дац хIоттийна декхар.
 И приказ
 Кхеташ ду —

Дан дезарг ма-дарра дуйцу.
Дерриг а цхьа дош ду:
«Эккхийта!» —
Кхочуш ма де-кха!..

...Тайл лакхахь,
Обща-хиэ, сеттина,
Тухучохь гола,
Луьстачу коьллашлахь
Iа партизанаш,
Хьулбелла.
Заудис сацийна
ХIоккхузахь
«Хи буха вола»,
Шен чолхе боцу гIирс
Кечбеш и воллу,
Сихвелла.

Воллу ша «хьешашна»
Хьон «совгIат»
ТIаьххьара толлуш.
— Темичев! Ахь шланган
Юьхьиг цу
Уьн тIехь дIакъовла...
...Ткъа кийла
Заряд гихь,
Резинкин шланг багахь йоллуш,
Зауди
Цу сохьта
Хи бухахь велира къайла...

Амма и боца некъ
Ца хилла
ХIумма а атта:
Шланга чуэккхий, хи,
Садукълуш,

Бертаза мийли.
Ииъ бIе гIулч —
Хи бухахь,
Ииш йоцуш нека дан, гIатта...
Эххар а, тIай кIелахь
Сециа, цо
Заряд дIайнлли...

...НуьцкIалчу татано
Дерриг а
Латта а дегий.
Чекхдели!
ХIинца уьш «шайтIан тIай»
Лардина бевли!
Дац кхин тIай.
Фашистийн состав а еги.
Зауди,
ДекIалвеш,
ХIораммо
Шен мара кIевли...

IX

— Ахь стенан ойлайю,
Ала, Захар, —
ТIевеъна, доттагIче
Козуба хьатти. —
Дитахьа и гIийла
Ойланаш яр —
ТIейогIуш бIаьсте ю,
Денлуш ду латта!

— ЭхI, хIинца хазъелла
Хир ю Кавказ.
Кхетий хьо?
ХIинца и хир ю сов сийна...

Сан лерехь даима
Ду лаьмнийн аз...
Гойтур ду хьуна уьш,
Дисахь вай дийна.

Сагатло, доттагIа.
Лаьар-кха цкъа,
Аьрзунах гIаьттина,
Лакхалла йовза.
Цкъа мукъна бIаьрга ган
Суо вина цIа,
Бераллехь иддачу
ТогIешка хьовза.

Бералла,
Дуьххьарчу безаман туш —
Дерриг а хьомениг
Сан-м цигахь хиллий!
Цхьа ши бIаьрг...
Генах бен бац хIинца гуш...
ЛадогIа, Кузьма, тхан
Ду иштта илли:

«Могуш ву дегIана,
Са ду сан лозуш дерг,
Шийла йис сан даг тIе хьоьрсу.
Топан чов ерзало,
Лелийча дарба,
Туьран чов, муо хьаьвзий, йоьрзу.

Амма дац дуненчохь
Сан дагна кхин дарба,
Безаман марзонах къаастахь.
Я малхо, я цIеро
Дохдийр дац дог сан,
Езачун даго ца хьаастахь.

Хъалахъаъжча гуш йолу
И сийна стигланаш,
Нур догу цІен деши хилла,
Еззачун елара,
Доггах бІаьргтоха
Хьомениг цкъа ган йиш хилла.

Охъахъаъжча гуш йолу
И Іаьржа аренаш,
Нур лепа кІайн дети хилла,
Еззачун елара,
Хьомениг къежаш
Юха а цкъа ган йиш хилла.

ХІордаш тІе сихделла
И шуьйра сирла хиш,
КІежтуьйсу чагІар шайх хилла,
Деззачун делара,
Доггах бартбаккха
Цкъа уллохъ хьомениг хилла...»

...Безаман къайленаш
Юьйцуш, шиъ Іа,
Ши доттагІ, ши нийса
Накъост.
Ойлане хІораннан
Дог даьхьна дІа —
Генарчу бенара
Дан кост.

Вовшашка дагара
Далхош Іа шиъ.
БІаьхой бац — ши кІант ву
Къона.
Ши дог ду хІоккхузахъ,
Генахъ — кхин шиъ.

Догу уыш, ца туьгуш
Кхола.

Кхин тIом бац,
ГIаланах кхин йогуш яц.
Кхин нанойн бIаьрхиш ца
Леда.

Ши кIант ву хиъна Iаш,
Ши бIаьхо вац,
Лавтта тIехь — Безаман
Iедал...

Х

Стигланыйн аьрцнашца
Мархийн жа даьржи.
Олхазарш ца декаш,
Беш техка гIийла.
КIайн заза бехделла —
КIурз го тIехь Iаьржа,
БIаьстено оллийна
Корта шен сийна.

Кхузахь цкъа юрт хилла,
Чим бисна хIинца.
Кхузахь цкъа баьхна нах —
Докъаза байна.
Цкъа латта доцург, кхин
Теш вац схьадийца,
Довхначу цу дийнахь
Юьрто хIун лайна.

Латта-м Iа тийналле
Цеце ладоьгIна.
Лавттан дегI тхьусдовлла,
Болато хьешна.

Іовжаме чов лайна
Лаьтто, сатовхна,
Іаьржачу Іожаллин
БІаьра ша хьаьжна.

Акхачу кьизаллин
МІараша лаьцна,
Чов хилла латта Іа,
Берриг букъ баьгна.
Іа иза, къемато
Іадийна, сецна,
Адаман куьйго ша
Хьаьстарах хьаьгна...

Мичахь бу селхана
И латта хьешнарш?
Мичахь бу лаамаш,
Сатийсам церан?
Бийлинарш,
Билхиннарш,
Ирсах шайн тешнарш —
Мичахь бу и байнарш,
Ца бовлуш цІера?

Мичахь ю, жима бер
ТІехьа а лаьцна,
Нажха шен цхьамзанна
Кховдийна пана?
Цу беран цІеначу
БІаьргаш чохь сецна
Инзаре Іаламат
Мичахь ду, ала!

Яц кхин юрт.
ДІаяйна.
Чим хилла, яьгна.

Амма дац латта леш —
И даим деха.
Блаьрг сирла,
Лерг сема,
Собаре дагна —
Дицлац и хIуманна,
Я тарлац Iехо...

Тийналлин озаца
Дистхуьлу латта:
«Яц кхин юрт,
Адамна шен хIусам елла.
Дац адам адаме
Маршалла хатта.
Юрт яьгна,
Нах баьгна.
Чим бисна Iилла...»

...Кортош а охкийна,
Iа партизанаш —
Кху лаьтто дерриг а
Царна схьадийци.
Белахь а Iемина
Ган хийла зенаш,
Лаьтта уьш кьизаллех
Цецбевлла хIинца.

Бекхамна кхойкху мохь
Хезаш цу лаьттан,
Заудис доггах шен
Автомат кьуьйлу.
Дуй чIагIбеш фашистийн
Акхарой ата,
Къаьхьачу кьурдашца
Цабезам муьйлу.

Маржа яІ, кхоллам, ахь
Дагахь а доцург
Кховдадо адаме
Дахаран новкъахь!
ХІинцалц схьа котамнаъ
Урс хьаькхна воцург
Лавтташ ву, герз къуьйлуш,
Бекхаман шовкъехь.

ХІан-хІа, цо цкъеллиг-цкъа
ГІина яц ойла
Стаг вен герз
Ша караоьцур ду аьлла.
Ткъа хІинца —
Цхьаммо а тамаш ма бойла —
Къизалла хІаллакьян
И араваьлла...

XI.

Дерриг а кхочушди
ГІланаца нийсса,
Дерриг а хили ша
Хила ма-дезза:
Некъ иккхи,
Багонаш мархашка кхийси,
Фашистийн эскаран
Штаб а яйн доьза!

Чекхдели коьртаниг.
Дисинарг хІинца —
Хьем ца беш,
Кхузара генахьо довлар...
Амма, ткъес санна, ирх
Ракета хийци —
Орцано чекхдаьккхи
Гсчо дІакъовлар!

Зауди юѡстахо
Лечкѡнна Іуѡллу.
Кхузара дерриг а
Іо цунна шера:
«Іуолаѡцна...
Миномет хІоттийна хѡуѡлла...
ДІога а...
ХІинца уѡш Іемина кхера!».

Тапѡаѡлла Іуѡллу и,
Кѡѡлашлахѡ тебна.
Фашисташ, дитташца
Лечкѡш, тІебогІу.
Ойланийн хораме
Шад хѡаж тІехѡ хебна,
Логера нуѡйдарчий,
Сихлой, дІайоху.

«...Волков а, Кѡзуб а
Іахѡара Іадда...
ХІан-хІа, и хилале
Суо гучуваккха
Веза ас:
Фашисташ суна тІехѡаѡвдда,
КІелхѡарабовла а
Тарло уѡш тІаккха...»

И сацам ша барна
Сов реза хилла,
Заудин цІеххѡана
Самукѡадели:
— Тоѡар ду, хІинцалц шух
Лечкѡина Іилли,
ТІедуѡйла, со лаца!
НеІалт шун дена!

Ахгуо ша чулоцуш,
Автомат хъавъзи,
Фашистийн моґларш а
Маъхъаршца нилхло.
«Же, кІентий, юкъара
Довла шу хъовса!» —
Шен дагахъ Заудис
Накъостий сихбо...

Тийналла хІоъттинчу
КІезигчу ханна
Баъццара біарлагІаш
Юха а гІевтти.
Егаеш,
Хорша тіееча санна,
Автомат сихъели
Царна цІе етта.

— ДІаэца, акхарой!
Даш кхалла шайна!
ЖІаьлеш яІ, жІаьлеш яІ,
Сихло шу довда!
«Ткъа хІинца уьш тІаьхъа
Буьгур бу сайна...
Кхуьур бу нақъостий
Юкъара бовла!..»

XII

Массо а маьІера
Кхузахъ гулбелла,
Амма цу массеран
Даймохк бу цхъаь.
Хъалха уьш хІора а
Шен-шен цІахъ лелла,
Ткъа хІинца: отряд — цІа —
Массеран цхъаь.

Бераллехъ наноша
Царех хІоранна
Шайн маттахъ лекхна и
Аганан йиш.
Тахана богу уьш,
Вежарий саина,
Цхьа иллеш декадеш,
Аз озах уьйш.

Хьалха — цу хІораннан
Шен доьзал хилла, а
ХІораннан шен-шен болх.
Дезарш, шен стом.
Тахана — цхьа отряд,
Цхьа доьзал хилла,
Массеран болх цхьаь бу —
Бекхаман тІом!

Вовшашна тешамна
Бац уьш дуй биъна,
Биъна цхьа дуй — лардан
Даймехкан сий.
И доттагалла ду
Къийсамехъ кхиъна,
Кхерстачохъ тІеман це,
Іеначохъ ций.

Хастор вай даггара
Бакъ доттагалла —
Адаман коьртачу
Амалан бохь!
Бакъ доттагалла — и
Вайн ницкъ, сийлалла,
Адам ду исбаьхьа
И лардечохь!..

XIII

Тийналлех хьаьрчина,
Іуьллу юрт, хьбна.
Кхевсонна оьгу тІе
Даккхийра ло.
Набарехь тем лехна,
Адамаш эгна,
Цхьана а корехь а
Ца го серла.

Доьлху ло,
Оьгу ло массо а ханна,
Дерриг а дуьне а
Хьулдина дІа.
Деза ду лайн чимаш,
ГІайгІа а санна,
Кху лаьттан садукъан
ГІерташ ду Іа.

Инзаре тангІалкх дІо
Майданахь лаьтта,
Кхо де ду юьртахо
Кхозу цу тІехь.
Ваьхьна н декъазниг
Лолла дІагІатта,
Ца эцна тІе шега
Кховдийна эхь...

Фашист —
И фашист ву,
МостагІ ву хІора.
МостагІче лен хьакъ берг —
Герзан мотт бу.
Ткьа, цунна хьасталуш,
ХІоьттинчух гора,

Даймохк шен боьхкинчух
Вай хІун эр ду?!

...Кху кертахь веа и
«Іедалан корта» —
Юьртахо —
Юьртахой шен боьхкиннарг.
«Сийлахь» дарж ду кхаьчнарг —
Староста юьртан,
Беа мотт,
Леп амал — и давккхинарг... ▲

Тийналла, чимашца
Хьийзаш, яйн юссу,
Семачу лай кІелахь
Лечкѣина некъ.
И хІун ду? — ГІаларташ!
Лайца уьш дуьссу!
ГІаларташ...
Кагъели старостин неІ!..

...Сатесна.
ХІинца а ло дІа ца тийна.
ХІинца а хезаш я
Гуш адам дац.
Майданахь хІинца а
Кхозу ГІорийна
Юьртахо,
Амма и., хиллариг вац!

ТанГІалкха тІехь хІинца...
Староста леста!
Го коча оьллина
Мужалтан ах:
«Фашистийн хьадалча, —

Геннара кѣаѣста. —
Кхиэл йина
Бохкарна юьртара нах!»

XIV

Ма лалда вай, кІентий,
ДоттагІий сан,
Ваьш динчу наношна
Декхар дІадалале!
Ма лалда вай, кІентий,
ДоттагІий сан,
Хьомечу махкана
ГІуллакхдан кхнале!

Ма лалда вай, кІентий,
ДоттагІий сан,
Кхерам тІехІоьттинчохь
МостагІий цестаза!
Ма лалда вай, кІентий,
ДоттагІий сан,
Вайн дагна безнариш
КІорддолца хьестаза!

Ма лалда, вай, кІентий,
ДоттагІий сан,
Вовшашка цкѣа хилла
Безам а байина!
Ма лалда вай, кІентий,
ДоттагІий сан,
Вовшашка цкѣа хилла
Тешам а байица!

Далаза ца девлла,
Вай лен де тІекхаьчча —

Вайн далар хуэлийла
Сийлалла ларъечохь!
Далаза ца девлла,
Вай лен де тІекхаьчча —
Вайн далар хуэлийла
Даймохк вайн ларбечохь!

XV

...Псковщинехь отрядан
ШозлагІа Іа,
Дагардеш тІаьххъара
Денош..
Хьуьн чохь схьаеттало
БІаьстенан Іаь,
Къоналлин аьхналла
Іенош.

Тахана накъостий
Кхоблина го,
Ца хеза кхин иллеш
Декаш.
Цомгашчу Козубна
Дан доцуш гІо,
Заудис бицбина
Бегаш.

— Юьрта и ца вигахь,
Дан хІума дац, —
Командир сов веза
ГІаьтти. —
Лор а ву тешаме,
Немцой а бац,
Больницехь хьулвийр ву
Атта...

— Довху ас, командир,
Вахийтар со!
Довху хьов, и дуна
Оьшу!
Козубнаъ луур ду
Вогийла со, —
Зауди дехаре
Хьовжу...

XVI

...Тлахъаьлла говр йогIу
Шен чаболехъ,
Гохъелла, гIуьттуш Iаь
Тера.
ДIакхочуш бохку уьш.
Гуш ю гу тIехъ
Юьртара жима килс
Щера.

ЦIеххъана пулемет
Уллора схъа —
Гийкира, тийналла
Морцуш.
— Фашисташ! Кузьма, хIан
Гранаташ сан...
Говр юьйжи, салаз а
Харцош...

ТIекхетта, доттагIа
Вовллина ги,
Зауди хьоду
Хьуьнехъа.
— Захар, со витахъа!
— Эриа ду и...
— Вадахъа, ас бохург
Дехъа!..

— Цахиндерг дийца а
Ца оьшу ахь,
Со ишта осал ма
Хета!
Нагахь вай д'о хьуьн чу
Кхача кхиахь... ,
— Захар, ас бохучух
Кхета!...

Пулемет-м екара,
Ца соцуш кхин,
Минаш а т'ехъевли,
Тилла.
Хьуьн чу д'акхача и
Шии ца кхин —
Зауди вуьйжи, чов
Хилла.

— Эх! Кузьма, хетарехь,
Схьакхечи вай!
Ницкъ бац кхин..
Малъелла голаш..
Х'ун шийр ду?.. Гранаташ
Кечъе ахь хьайн —
Оьшур ю гуолаца
Болош...

«Чекхдели!
Кхузара бац кхин д'а некъ..
Х'ара ду т'аьххъара
Доза!»
Заудис доьхкарца
Къовлу шен юкъ,
Автомат кеч'о
Лаг оза...

Шиъ ву уьш:
Цхъаъ — цомгуш,
Цхъаъ — хилла чов.
Шиъ ву уьш, ул-уллохъ
Іуьллуш.
Шиъ ву уьш —
Кечвелларг тІеэца дов,
ТІаьххъарчу тІамна герз
Къуьйллуш.

Шиъ ву уьш —
Даймехкан декхар дІалуш,
Кхажбаьлларг кху лай тІехъ
Іилла.
Ши бІаьхо,
Даймехкан кІентий бу уьш,
Ши доттагІ,
Кхоллам цхъаъ
Хилла...

Тийна ду.
Пулемет ца ека кхин.
Тийналла хІорш Іехо
ГІерта.
Тийналла —
Тешнабехк кечбеш ю и,
Іожалца яхана
Берта.

...Фашисташ меллаша
Текхаш бу тІе:
Приказ ду дийна хІорш
Леца.
Кхачаза ца даьлча
ТІаьххъара де,
Саметтахъ деза

Тіэца!
МостагІий текха тіе,
Хедадеш ло,
Амма вац воьхна ши
Къонах.
Зауди, автомат
Карахъ, айло,
Довха даш Іанадо
Гонах...

— Рус, каравола! —
Схъакхойкху фашист, —
ТіевагІахъ, вуьтур ву
Дийна!
Амма шиъ кийча Іа,
Шиъ хилац вист,
Уьш гергакхаччалц шиъ
Тийна.

Юха а, пен санна,
Гіевттина шаьш,
Іаьржа мундираш
Чухъаьлхи.
— Рус кара ца вогу!
ДІаэца даш! —
Заудин автомат
Хъаьвзи.

Мосазза, гіевттина,
Чухъаьлхи уьш,
Юха уьш мосазза
Баьхна!
Маса ву воьжна уьш
Кху лай тіехъ гуш,
Кхин маса вожа уьш
Хъаьхна?!

Етта цѣ
Заудин автомато,
Козубан гранаташ
Лелха.
Амма бу тѣгатлуш
И Іаьржа гуо,
Сецалур бац шинга
Беха...

Тѣкхача юкъ хІинца
Кѣзиг йиси.
Патармаш!
Массо диск —
Деса!
Заудис автомат
Юьстах кхоьсси —
ХІинца кхин герз каро
Деза...

— Цкъа бен вай ца дина,
Цкъа бен лийр дац!
Коьртаниг — вай, цу
Йовессаршна
Къарделла, вешан и
Сий духкур дац!
— Граната... цхьаъ ю —
Массарна!..

Шиъ ву уьш:
Цхьаъ — цомгуш,
Цхьаъ — хилла чов.
Ши доттагІ, кхоллам цхьаъ
Хилла.
Шиъ ву уьш —
Тѣэцнарг тІаьххьара дов,
Кхажбаьлларг кху лай тІехъ
Іилла.

Шнѣ ву уѣш
Догучу лай тѣхъ Іуѣллуш,
Еза ю тнйналлн
Экъа.
Амма вац шнѣ воѣхна,
Іожалла гуш,
Кечвелла ннйсса и
Екъа...

...Тѣкхечи!
Пен санна, дІахІиттира.
БІе бургІа буѣрса
Схѣахѣоѣжу.
Шн доттагІ хѣаѣжнра
Вовшнйи бІаѣра —
Ишттачохъ дешнаш
Ца оѣшу.

Фашисташ, тѣкховда
Ца баѣхѣаш, Іа,
Эпсаро човхнй,
Моѣхъ хѣаѣкхна.
ТІаѣхѣарчу гранатан
ЧІуг йоккхуш схѣа,
Козуба деррн
Чекхдаѣккхн...

XVII

...Тембоцу и некѣаш
Гезднра
Царшнмма хнйла.
ТІеман цІе кхерстачохъ
Іожална хѣалха ца воѣхна.
И шн кІант,
Шн доттагІ,

Ши бѣахо,
Кхоллам цхъаъ хилла,
Тѣам тѣ а,
Разведке
Ихира, белш-белшах тоъхна.

Цхъа кетар
Тѣетоссий, вуъжура
Набарна ший а.
Тѣаьххъара тѣом а цхъаъ
Шинне а
Хѣоккхузахъ хилла.
Граната цхъаъ яра
Иккхинарг,
Леш и шиъ ший а,
Каш цхъаъ ду
Дѣаккхинарг
Царшинна данмна Илла...

XVIII

...Хѣолламна тѣехула —
Сийналла,
Цѣна чѣархъаьлла.
Къона малх —
Маьршачу тийналле
Самукъне хъоьжуш.
Хъаннашкахъ —
Бер санна,
Баьццара мох ловзабаьлла,
Гѣаш тѣера сирла тхи,
Вайи бѣаьрхиш санна, ду
Оьгуш.

Хѣолламна кѣел Іуьллуш
Го тѣулган

Цхьа еза экъа.
Экъан тӀехъ —
Зезагаш.
Зезагнийн кочараш кӀорза.
Экъанна кӀел —
Шиъ ву.
Ца оьшу церап каш декъа:
Ши доттагӀ,
Ши бӀаьхо —
Хьулвина кху цхьана борзо.

Ткъе нтт шо дӀадаьлла
Царшинна
Зезагаш кхоьхьу.
Кхоьхьу уьш —
БӀаьстенна,
Сийначу тийналли тӀера.
Къоначу шайн дегнийн
СовгӀат деш,
Мехкарша кхоьхьу.
Кхоьхьу шайн
Ирсечу,
Маьршачу безамна тӀера...

**БАРКАЛЛА,
АДАМАШ!**

Суна мотт ха̂а. Суна мотт
ха̂а — гонаха адамаш долу де-
ла. Суна вела а, велха а ха̂а.
Суна вела а, велха а ха̂а—го-
наха адамаш долу дела. Суна
к̂ах̂ега ха̂а. Суна к̂ах̂ега
ха̂а — гонаха адамаш долу де-
ла. Со — адам ду. Со — адам ду
— гонаха адамаш долу дела.
Баркалла, адамаш!

«Баркала, адамаш!» — оцу шина дашехъ бу хӀокху поэмин коьрта чулацам. Кхин хӀумма а дац кхузахъ хуьлуш а, дуьйцуш а.

«Баркала, адамаш!» — оцу шина дашехъ ду поэмин коьрта маьна а. Кхин хӀумма а пла ца лиъна кхузахъ авторна.

«Баркала, адамаш!» — оцу шина дашо хьехна ю поэмин шатайна сюжет а, композици а.

ТӀаьххьара а. Поэма, вай доьллачу традиционни стихаца язйина йоцуш, шех иштта олучу «паргӀатчу стихаца» — верлибраца язйина ю.

Автор

I

Гу тӀехъ лаьтта со,
сайн Гу тӀехъ.
Лаьтта хӀинцалц схьа
айса бинчу Некъан Гу тӀехъ,
лаьтта сайн дахаран
таханенан Гу тӀехъ.
Кхузара, кху сайн Гу тӀера,
хьалха со дӀахьаьжча,
го суна шера:
генарчу аналлек ийна,
цӀокъболато санна,
со шена тӀеийзош, тийна
Сийна Гене —
сан сирлачу сатийсамийн
сийна шуьйре.
Сийна Гене —
сан аьрхачу бераллин
башха туьйра.
Сийна Гене...
Ю суна хӀинца а и гена,
Іаламат гена!

Гена ю тахана а,
х'лѣтахъ, дуьххъара со новкѣа волучу,
тхи тесна еанчу
аьхкенан Гуьйранна а санна.

Гена ю, амма,
х'лѣтахъ а санна,
боккха бу тахана а
цига д'лакхача болчу
сан тембоцчу лааман
цабевза,
цакъарлун,
цакъанлун
ницкъ!..

Ткѣа, х'инца кхузара,
кху сайн таханенан Гу т'ѣра,
вухахъаьжча, го иштта шера;
б'лаьрго чу ма-лоццу д'ла,
ч'луг етташ, цоьду
цхъа некъан тача
(йиш яц-кха кхин цуьнан
юьххьенга кхача!).

Сан некъ бу и.

Беха.

Хала.

Ирсе.

Со суо а х'инца ца теша:

кхиъна-те оццул некъ хъеша?!

Беха некъ...

Некъ хила тарлуш ду

беха я боца.

Дац иза коьртаниг.

Коьртаниг ду..

Юха а вухахъожу со.

Юха а шера схъаго:

б'лаьрго чу ма-лоццу д'ла,

чІуг етташ, доьдїї,
сїйначу аналлехъ хедїї,
тІапъолий дов цхъа некъан тача.
ХІаъа, сан некъ бу и,
сан некъ бу,
їїш їоцуш шен юьххъе кхача.
ХІаъа, сан некъ бу и,
сан некъ бу —
беха,
хала,
ирсе...

Амма бакъ дац,
бакъ дац оццул беха некъ
ас айсса бина бу аьлча.
ХІинца кхузара,
кху сайн Гу тІера,
чулоцуш берриг и некъ,
леррина вуха со хъаьжча, —
гуола мел тухучохъ некъо,
чаккхармїїн бІогІїї а санна,
хІинца а лаьтташ го суна
гІаларташ накъостїїн некъан.
Уьш бу уьш массо а ханна
хїллариш кїїча шаьш екъа
сан некъан халонаш соьца.
Цундела ойла сан
тахана царна тІехъ соьцу...

ХІаъа, уьш бу уьш,
цу новкъахъ сан догъэцна,
суна бевзаш болу а,
бевзаш боцу а
сан некъан накъостїї.
ХІаъа, уьш бу уьш,
цу новкъахъ сан куьг ледна,

со вевзаш болу а,
вевзан боцу а
сан некъан накъостий!
Церан Гоьнца яьхна ас
цу халчу новкъахь
и хьере ирхонаш.
Церан Гоьнца гезйна ас
цу бехачу новкъахь
и йистйоцу аренаш.
Церан Гоьнца кхаьчна ву со
кху сайн таханенан Гу тIе.
ДегIан ницкъ — накъостийн Го,
деган цIе — накъостийн цIе.

Цундела лиъна суна тахана,
сайн некъан эханнал тIех а ваьлла,
кху Гу тIехь сецначохь
садоIур, аьлла,
ойланан тIемаш тIехь гIаьттина,
царех цхьаболчарна мужъне а
юьхьадуьхьал хIоьттина
даггарчу баркаллин дащца
вистхила...

II

Къоьжачу Кавказан баххьашна юккъехь,
ламанан аьрзунийн баннашна лулахь,
хьаннийн, бошмийн ИндагIашлахь
маьрша Iуьллу
дай баьхна шира юрт.
Кхузара,
кху лаьмнийн сийначу
аганара, гIаьттина,
лаьмнеххий,
малхаххий

цецваьлла, лаьттина,
ваьлла со новкъа...

Ткъа, хIара...
ХIара лаьтта хIетахь
сох кхеттачу сан Некъан Накъостех
уггаре Хьалхарниг —
цIеначу бIаьргаш чохь самукъа ловзу,
безаме жима стаг...

— Маршалла!
Сан деган маршалла дIаэцар доьху,
сан некъан Хьалхара Накъост!
Бехк сайна цабиллар доьху
цIе хьайн цаяккхарна цхьа а.
Ма мотта йицъелла, Накъост,
цIе хьайн, ца йоккхуш со Iийча—
йоккхуш и хезна вац цкъа а.
Ма-дарра дIааьлча-м, суна
хIун бен ду, цIе муьлхха хилча?
Дац стеган хIумма а
шен цIарах дозуш:
я амал,
я гIиллакх,
я гIуллакх...

ХIан-хIа, со вевзар вац хьуна —
суна дагадогIуш, вайша
цкъа бен вац гина а вовшийн...

И дара зевнечу бIаьстенан юьххьехь,
цхьана сирла къегинчу дийнахь,
вайн юьртан школана юххехь.
Алхазан коьртарчу бай тIехь,
къоначу патарой,
зазанан хьожаной

марздинчу аьхначу хІонехь,
самукьадаьлла,
ловзучу берашна юкъара ваьлла,
ламанан хьуьнехьа дІаохъавелла,
воьдучу суна хьалхахь,
мичара вели ца хууш,
цІеххьана голаш тІе лахвелла,
хІиллане вела а къежна,
хаьттира ахь соьга:
— Мила ву хІара башха кьонаха?
Хьенан ву хІара башха кьонаха?

Хьан велакъажаро,
самукьне хъажаро
со меттавалийра:
— Нанин...

Цу сохьта ас хьох тешийра
массарах хьульинна къайле:
— ДІо лам тІе вала со воьду...
ДІо буьххье вала со воьду...
Цу тІера стигла а кхочур ву атта —
сийналлех лаьа куьг Іот. а..
Суна ца хаарх дІадийца,
хира хьуна сох кхета.
ХІинца а гуш саина хета —
вела а велла, ахь тІаккха,
схьаэцна, айира со лаккха:
— ХІан, хъажал, кхочий хьо хІинца?!

ХІаьа, хьо вара и,
хьо вара хІетахь ас
сайн жимчу даг чохь кхинийна,
массарех хьулбина лелийна,
ойланехь хийла ас листина
и сайн сийна лаам

дуьххъара тешийнарг.
ХІаъа, хъо вара и,
хъо вара, забарна хиллехъ а,
сайд лекхачу сатийсаме —
сийначу Лакхене
дуьххъара со кховдийнарг.

Лакхе...
Сийна Лакхе!
ХІораннан а ю шен Лакхе:
ойланийн Лакхе,
гІиллакхийн Лакхе,
гІуллакхийн Лакхе.

ХІетахъ дуьйна,
мичча суо воьдуш хиларх,
даим а гІиртина со Лакхене.
ХІетахъ дуьйна,
хІуъа деш суо хиларх,
даим а гІиртина со —
Лакхенан ЦІеналле,
Лакхенан Серлоне,
Лакхенан КІоргене ..

ДагадогІу —
хІетахъ, куьг лаьцна,
хъаьстина, Іехийна,
бераш тІе вухавалош хъайца,
ахъ соьга элира:
— Варий, кхин ма ваьллахъ цкъа а,
уллохъ цхъа накъост а воцуш,
ишттачу генарчу новкъа.
Хаалахъ,
накъостий ца хилча уллохъ гІо деха,
балуш бац хала некъ беха!

Хіетахъ дуѣйна,
 мичча суо воѣдуш хиларх,
 даим а гІиртина со
 хилийта накѣостий уллохъ.
 Хіетахъ дуѣйна,
 хІуѣа деш су хиларх,
 даим а кхийдина со
 тешамечу накѣостийн дегнийн
 йовхоне,
 серлоне,
 комаѣршоне...
 Баркалла, баркалла хѣуна,
 сан некѣан Хѣалхара Накѣост!
 Баркалла...

III

Сан некѣо шозлагІа
 гола шен тоѣхна,
 гуѣйренан кѣегина де.
 Іаѣржа букѣ сеттинчу
 лекхачу парти тІе,
 цецваѣлла, ийзалуш,
 дуѣххѣара со хиѣна
 зевнечу сентябран
 хѣалхара де.
 Класаа чу дуѣххѣара
 хѣехархо ваѣлча,
 хи чу гІаж кхоѣссича
 пхѣийдарчий санна,
 тхо — бераш тапѣаѣлла
 дІатийна де...

«Хѣехархо»! —
 малх санна, догу и дош.
 «Да-нана», цул тІаѣхѣа

доггу дош — «Хъехархо».
Хъехархо,
даим а ду дагна товш
баркаллин дешнашца хъехор хьо!
Хъехархо..
ХЮккхузахь лаьтта и хІинца,
Гой шуна — юьхь, хъажар,
хаарша къагийна!

— Де дика хуьлда хъан,
сан хилла Хъехархо,
сийлахь болх декъала хуьлда!
Муха Іа-веха хьо
хІинца, сан Хъехархо,
гІел-м ца велла къахьега?
«Хъехархо» —
и йоцург цІе цаяккхарна
бежк сайна цабиллар доьху ас хьоьга.
И йоцург тахана цІе хъан ца йоккху,
хъан сибтехь массо а хъехархо гарна.

ХІаъа, со ву хІара —
хъан хилла дешархо.
ХІаъа, со ву хІара —
иттаннаш шерашкахь,
хІора а Хъайн дикчу
дагах чекхвоккхий,
вайн юьртан готтачу урамера
дахаран шуьйрачу новкъа
ахь баьхначу бІеннех цхъаь,
тахана, хьо гина, хилларг кхаь.

Кхетта со, Хъехархо,
хІинца со кхетта:
хІара маьлхан дуьне вайн,
жил-Іалам сийна

довзийти, дезийти Ахь.
Дагна сан бѣаьрса луш,
хазалла ган,
воккхавен, цецвийла
Іамий со Ахь.
Зорханна санна, сайн сиинна
син кхача беа, и леха
Іамий со Ахь!

Баркалла, Хьехархо, баркалла!
Баркалла —
со винчу ненан цу
муттанечу меттан,
шен бен кхин хила йиш йоцу,
башха чам, ца кӀордош, Ахь
бовзийти дуьххьара суна.
Сан деган экаме мерзаш,
лерина тӀалам беш церан,
вайн нохчийн зевнечу меттан
стогаллин мукъамца далаш,
сов нийса нисдина, Ахь
иллин ницкъ бовзийти суна.
Баркалла —
кхолламан тембоцчу некъалша,
идавеш, мичча со кхиссарх,
дахаран хьеречу дезарша,
къийзавеш, мел чӀогӀа сихварх,
йовлучу бѣаьстенийн
сийна шабаршший,
цӀеначу шовданийн
сирла декаррий
сайн ненан маттахь схьахаза
Іамий ахь, Хьехархо, суна!

Баркалла, Хьехархо, баркалла!
Баркалла —

туьйранахь дуьйцуш и
хийлазза хезна,
тамаше цхьа догIа санна,
доллучу дуьненан неIарш схьаелла,
хаарийн бух сирла шовданах мийла
таро лун сов башха догIа —
шен эзар пиллигца лекхалуш, бека,
шен эзар бос керчош, комаьрша лепа
оьрсийн и сийлахь мотт,
сайн ненан мотт санна,
беш дагна хьоме,
суна Ахь совгIатна баларна.
Баркалла —
даарх ца кхачочу
хьолан веш да со,
мах хадон ца тарлун
синхьал луш дагна,
дуьненан Поэзин
бовшбоцу сийлахь Малх —
дош сирла Пушкин,
веш деган верас,
суна Ахь совгIатна валарна.

Баркалла, Хьехархо, баркалла!
Баркалла —
со винчу лаьмнийн и
дог кура баххьаш,
са аьрха сирла хиш,
бай сийна тогIеш —
тIулгечу ирзойх
дечган нох туьйсуш,
эзарнах шерашкахь
и дайша хьацарца
хьандина латта;
мостагIша шайна тIе
кховдийча лолла,

юткѣийчу яккѣх шаьш
ца бевлла лелон
дитт ира шайн герзаш
баттара дохий,
эзарнаш шерашкахъ
и дайша шайн цІийца
лардина латта —
довза а, деза а Ахъ Іамаварна.
Баркалла —
и, дайн сов жима мохк —
лаьмнийн мохк санна,
хьоме беш дагна сан массо а ханна,
дуьненчохъ шел боккха кхин боцу мохк,
дуьненчохъ шел хаза кин боцу мохк,
бе маттахъ ша бека вайн Нана-Мохк —
дуьненна лепа вайн Сийлахъ Даймохк
бовза а, беза а Ахъ Іамаварна!

IV

Сан некъан сов жима
и тача хьовха,
дийнначу халкѣийн некъаш а,
кхераме гола а тоьхна,
хьеречу тІамехъа хьаьвзина,
хьерадевлла шераш.
Маьршачу гІаланех,
тийнначу яртех
сийна кІур гІиттина
алонан шераш.
Шийлачу болато хьоьшуш,
догучу болато дагош,
сов гІийла узамаш
вайн лаьтто дина
лазаме шераш.
Адаман цІийх хьаьгна

екха Къизалла
сутара хыйзина
бодане шераш.
Фашизман акхачу ардангех
Дахар,
Даймохк,
ПаргIато
ларъян — цхьаъ санна
вайи мехкан халкъаш гIевттина
турпала шераш..

ДIахьовсал —
гой шина хIара лаьтта салти?
Майралла,
тешам а гайтина салти.
ДIаьвшечу мокхачу уьнах
дерриг а дуьне а
кIелхъарадаьккхина салти!

• ХIаъа, хIара ву и,
хIара ву, виц ца луш,
сан дагахь лаьттина салти.
ХIаъа, хIара ву и,
хIинца а го суна
цуьнан лохха лергина
хьаьрса корта.
ХIинца а го суна
цуьнан, аьхкенан стигал санна,
цена а,
кIорга а
догдика бIаьргаш...

— Здравствуй, солдат!
Маршалла соьгара эца.
Ца вевзаш, хьоьжу хьо —
Кхета со: вицвелла хир ву...

Амма хьо билггала
дицлаза веца,
теша со, хӀинца а
дицлаза хир ву
мацах шаьш идийна
буьрсачу тӀеман и
кӀур гӀуьтту,
гӀайгӀане некъаш...

Цхьана дийнахь,
вагонан неӀарехь хьо лаьтташ,
тӀуьначу бӀаьргашца
ойлане хьаьжна,
тамаше эхьхеташ,
вела а кьежна,
вистхилар доцуш кхин,
пӀелг а ластийна,
хьайна тӀевийхира ахь
юьстахо тийна
лаьтта цхьа жима кӀант.
Эхьхетар, кхерар а ийна,
ийзалуш, мацалло тоьттуш,
кӀант хьайна улло тӀевеьча,
мокхачу гатанан баьстина тӀоьрмиг,
Ӏаьржачу баьпган цастаррий,
шекаран жима бӀелиггий
кховдийра ахь цуьнга:
— ХӀан, хӀара кхалла, кӀант, хьайна...
Тешалахь, салти, и эрна ца дайна!
Дицделла хьуна-м и хӀинца,
амма сан яц бакьо дицдан!
ХӀаьа, со вара и,
со вара и кӀант —
дарцо дадийна цхьа хелиг...
Бакьду, ца кхечира хьекъал
хӀетахь сан баркалла ала.

Амма, со чехаварх генарчу некъо,
дисира и даг чохъ цкъа а ца дицдан.
Ткъа, хІинца-м,
салти, хъо кынтіера вала,
кхета со —
сол башха хъуо а
ца хилла цу дийнахъ вуьзна.
Кхета со —
йини а яц и цкъа а дицдан —
добъка хъайн кхин а тІеобзна,
біаьхочун паек хиллера
хІетахъ ахъ ковдийнарг соьга...

Спасибо, солдат, баркалла!
Баркалла —
цу баьпган дуткъачу цастаро
эшийра хІетахъ сан
книйрара мацалла.
Цу жимчу шекаран біелиго
яйира хІетахъ сан
дагчуьра къаьхьалла...
Баркалла, салти, баркалла!..

V

...Дехачу Іаьнан и Іуране гур
эххар а зІаьнарийн
куьйгашца баьстина,
сирлачу малхо, шен
сийналлехъ къежна,
даггара вайн латта хъаьстина
эсалчу біаьстенан
хьалхара денош.
Шайн кІайчу баккъаш тІехъ
зІаьнарш а ловзуш,
сийначу аналле хъаьдда

ийсачу рельсийн
дато диъ сиз.
Дийнахъ а, буса а
чаккхе шайн йоцчу
некъаша гелдина
къоъжа паровозаш,
йишхаьлла, тоьху
тембоцу станци...

Хоккхузахъ,
кху станцехъ гола шен тоьхна,
хенал хьалха сан
бераллех хавда,
доккхачу дахаре —
Къинхьегамехъа
хъавзира хетахъ и
сан некъан тача.
Дуьххъара кхузахъ хааелла,
хьегарца школах тлехвуйлуш,
балха эха дезначу сан
ховхачу куьйгашна
белана тоьхначу гложан
эндаже шогалла...

Ткъа, хIара,
гой — хIара зорьтала къонаха?
Гой цуьнан даккхийн и
нуьцкъала куьйгаш,
мохо а, малхо а
яхчийна юьхъ?
Лаьа суна и шуна вовзийта:
Малюгин Степан Матвеевич —
белхало ворхIе а дегара дуьйна!

ХIара ву и,
хIара ву сан белхан
уггаре хьалхара верас.

ХІара ву и,
хІара ву — цу новкъахъ
дуьххъара куьг соьга кховдийна,
сан белхан хьалхара накъост,
хьалхара хьехамча сан.
Ирс хили юха а и бІаьрга ган!..

— Добрый день, дядя Степан,
де дика хуьлда!
Ницкъ бац сан хьо гина
воккхавер хьулдан!
ДагадогІий хьуна, дядя Степан,
мацах цкъа,
халачу бІаьстенан юьххьехъ,
хьуна тІевеанчу сов жимчу сан
боккхачу белхан и
хьалхара де?
Латийра цу дийнахъ
сан даг чохъ ахъ
Тешаман, Баркаллин
йовройцу цІе!

ДагадогІий хьуна, дядя Степан,
цу дийнахъ, Іуьйранна
хІнттале балха,
хІоранна тІевоьдий,
схьаоьцуш бел,
цкъа, хьалаойбий, и
куьйгаца узуш,
юха, цуьттах пІелг тосий,
иралла зуьйш,
ткъа, тІаккха —
гІожах куьг хьокхий,
хьожуш шад буйла, —
массеран белаш юккъера

лерина хаържина,
уггаре жиманиг,
уггаре яйниг,
уггаре праниг,
уггаре шера гѣаж ерг
соьга схъакховдийра ахь:
— Хѣан, кѣант, ахь сих ца луш ахка..

Спасибо, дядя Степан, баркалла!
Баркалла —
цу дийнахь дуьххъара гинчу,
мила ву, хъенан ву
ца хуъчу сан,
дас санна, тѣалам беш,
ишта сов лерина
и бел ахь суна хѣетахь харжарна!
Баркалла —
лаьтта тѣехь уггаре сийлахь стаг —
белхан стаг —
дуьххъара суна цу дийнахь
догдикчу хъан сибтехь вовзарна.
Баркалла —
хъаналчу къинхъегаман
сийлалла,
оьздалла
дуьххъара ахь суна гайтарна.
Баркалла, баркалла,
сан деган баркалла!..

VI

Юха а бѣаьсте.
Гуобакккхина — сийна бѣаьсте.
Бѣаьсте —
кху тѣаламан басаршна къечу
арахь хехкалучу механ

аьрхачу ловзарехь
Блаьсте —
стигланан кIоргачу боганан
цIеначу сийналлех
йогIаселла кхозучу
зевнечу нIаьвлин
самукънечу эшаршкахь.
Блаьсте —
баганан хазачу хьуьннан йнстехь
лечкъина Iуьллучу
жимчу кIотарара
йоккхачу ойланца
колхозан балха ваха
араваьллачу сан даг чохь...

Гуш-хезаш стаг воцуш,
тапъаьлла дIатийна
бригадан стан.
Массо а арахь ву —
охуш,
хIу дуьйш,
ойла сан шийла:
«Ма тIаьхъависи со...
ДIабахна уьш!» —
хедира цIеххъана, юьстахо лаьтгачу
тишачу трактора кIелхъара
хилла цхьаъ вист:
— Хьо вуй, кIант, прицеппик сан?
Деза ахь суна гIо дан..

ХIара ву и хIинца,
хIара ву и тракторист...

— Оссолом-Iаликум, Iалавди!
Цхьадика, вевзи со хьуна-м,
веvзи ма-гпиннехь.

Вицвелла ца хилла хьуна-м
прицепщик — мацах хьайн хилла.
Дицделла ца хилла хьуна-м
вай цхьаьна кхехкийна денош!

ДагадогIий хьуна, Iалавди,
цхьана дийнахь, охана деш вай,
хьуо станехь садаIа сецна,
дуьххьара трактор сох тешош,
гуобаккха ахь со хьажийна?
Ца гира хьуна-м, Iалавди,
хIетахь хьан боккхачу тешамо
сан даг чохь гIаттийна
довхачу баркаллин
и лекха тулгIи!
Ца хезира хьуна-м, Iалавди,
цу дийнахь дуьххьара,
уллохь стаг воцуш,
трактор ас дIаюьгуш айсса,
дерриг а дуьне а хаьхкича санна,
воккхавеш, сан даг чохь гIаьттинчу
кураллин иллин и аз!

Латта...
Вай дина, шен некхах
вай декхна Латта!
Дерриг ду Лаьтта сख्याдаьлла.
Дерриг ду Лаьтта тIехь гIоттуш.
Лаьттан мутт ша молий, базло
вайн арахь ялтин и кан.
Лаьттан мутт ша молий, хазло
бIаьстенан бацалахь зезаг...

Ма чIогIа дезара хьуна, Iалавди,
вайн Нана-Латта!
Ма дика хаьара хьуна

аз доцу мотт винчу Лаьттан!
Ма шера хезара хьуна, Iалавди,
садеIар болхбинчу Лаьттан!
Ма чIогIа лаьара хьуна,
доллучу вайн Лаьтта тIехь а
хьийкьинчу ялтийн хIорд техкийла!
Ма доггах лаьара хьуна, Iалавди,
Лаьтта тIехь мел йолчу
массо а хIусамехь
довхачу баьпган Iаь гIуьттийла!

Баркалла, Iалавди, баркалла!
Баркалла —
беккъя цхьа хьехамаш
суна бар доцуш,
даггара бечу хьайн
хьзналчу балхаца,
хийцалуш йоцчу хьайн
ондачу амалца,
вайн Лаьтте болчу хьайн
боккхачу безамца
и деза,
и лара,
цунна тIехь, и хаздеш, къяхьега
хIетахь со ахь Iамаварна!

* * *

...Гу тIехь лаьтта со,
сайн Гу тIехь.
Лаьтта хIинццалц схьа
айса бинчу некъан Гу тIехь,
лаьтта сайн дахаран
Таханенан Гу тIехь.
Кхузара, кху сайн Гу тIера,
хьалха со дIахьаьжча, го суна шера

генарчу аналlex ийна,
цокъболато санна,
со шена тІеййзош, тийна
Сийна Гене.

Сийна Гене —
сан сирлачу сатийсамийи
сийна шуьйре.
Сийна Гене —
сан аьрхачу бераллин
башха туьйра...

Сийна Гене —
ю суна хІинца и гена,
Іаламат гена!
Гена ю тахана а,
хІетахь, дуьххьара со новкъа волучу,
тхи тесна еанчу,
аьхкенан Іуьйранна а санна.
Гена ю, амма,
хІетахь а санна,
боккха бу тахана а
цига дІакхача болчу
сан тембоцчу лааман
цабевза,
цакъарлун,
цакъанлун,
цакъанлун
ницкъ.
Ткъа, кхузара, лерина тидамбеш,
вуха со хьаьжча,
бІаьрго чу ма-лоццу дІа,
чІуг етташ, доьду
цхьан некъан тача,
ийиш йоцуш юха шен
юьххьенга кхача!

Сан некъ бу и.
Беха.
Хала.
Ирсе...
Беха некъ...
Некъ хила тарлуш ду
беха я боца.
Дац иза коьртаниг.
Коьртаниг ду...
Юха а вухахьожу со,
юха а шера схьаго:
гола мел тухучохъ некъо,
чаккхармийн бӀогий а санна,
хӀинца а лаьтташ ду
гӀаларташ накъостийн некъан...
Ирс долуш хилла сан кхоллам,
билггала ирс долуш:
оццул и беха некъ,
хала некъ беш,
ца висна цкъа а со,
эшча куьг кховдо,
уллохъ цхьа накъост а воцуш.

ХӀан-хӀа, ца висна со цкъа а
гӀо дан стаг воцуш,
цу новкъахъ цхьалха.
Хьомечу Даймехкан
Сийлахьчу некъашкахъ
адамашца ихна со даиман хьалха!

* * *

Суна мотт хаьа.
Суна мотт хаьа —
гонаха адамаш долу дела.
Суна вела а, велха а хаьа.

Суна вела а велха а хаѡа —
гонаха адамаш долу дела.

Суна кѡахѡега хаѡа.

Суна кѡахѡега хаѡа —
гонаха адамаш долу дела.

Со — адам ду.

Со адам ду —
гонаха адамаш долу дела.

Баркалла, баркалла...

Баркалла, адамаш!

ЗАМАНИЙН АЪЗНАШ

Дагалахъ, дагалахъ, сан дог, хъо дага!
Вайшиннан некъ боца буйла а хаа,
Цундела махкана хъанала латта.
Мохк ларбеш йогу цле Iалашъеш, гIатта!

М. Мамакаев

МОНОЛОГАШ

1. ТАЙМИН БИБОЛАТ

«...Сийлахь Бей-булат, Кавказан ткъес, Арзруме веара тIабххъара тIемаш болчу хенахь гIевттинчу чергазийн яртийн шина старшинаца. Уьш граф Паскевич волчохь хIумаюуш бара. Бей-булат ткъе пхийтта шо хир долуш стаг ву, лохачу дегIахь а, шуьйра белш йолуш а. Цо оьрсийн мотт ца буьйцу я бийца ца хаьа моттуьйту. Иза Арзруме варо со воккхавевира: оцо таро хуьлудьтора кхерам боцуш лаьмнашкахула а, ГIебартах а чекхвала».

(А. С. Пушкин,
«Арзруме некъбар»)

Нохчийчов,
Лаьмнийн мохк,
Дай баьхна латта!
Сайн езар санна, хьо
Ойланехь хьисти.
Ирс хилла хьан кIентан
Декхарна гIатта,
Хьан аьрха некъаш ас,
КIад ца луш, цисти.
Шийлачу орцано
ГIаттийна маса,
Пхийттара валале
Дезна нуьйр тилла.
Со вина сан лаьмнаш,
Шун лазам, вас а
Цу дийнахь дуьйна сан
Дагчохь ца тийна.
Кийча со хилла ву
Цу дийнахь дуьйна
Махкана эшначохь
Коьртаха вала,

Дуьххъара туьран мукъ
Къовлуш сайн буйна,
Дехна ас сайн нене:
«КъинтIера яла!»

МостагIийн бергаша
Хъешна хIай латта,
Къелло а шен ира
МIараш хьох тийси.
Тайпанийн девнаша
Гелдина латта,

Хийрачу элаша
Хийла хьо къийси.
Паччахъан инарлийн
Къизалла лайна,
Ямартчу султанийн
Девзина хIилла.
Амма хъан яхъйолу
КIентий бу тайна,
Сийлахъчу толамийн
Теш а хьо хилла.

Нохчийчоь,
Лаьмнийн мохк,
Со вина латта,
Го суна — мархех чекх
Малхе хъан кхийдар.
Теша — хьо сатто а
Дац ишта атта,
Делахъ а хууш ву
Хъан чевнийн Iийжар.
Цундела лиънера,
Декхар сайн лоруш,
Хъан бала мажаран

Товпаца байа,
Яхьполчу кленташца
МостагIий боруш,
Хьан гIайгIа дуткьачу
Туьраца айа.
Цул а сов лиънера
Гойла де ирсе —
Шаьлтанийн меттана
Готанаш тусуш.
Маьрша малх гIаттаре,
Къагадеш ирзеш,
Лелла со даиман
Мерза сатуьйсус...

2. ХАРАЧОИН ЗЕЛАМХА

«..Суна хаьа сайн гIуллакх чекхдаьллийла, маьршачу дахаре со вухаверза тарлуш доцийла, иштта ас ца лобху цхьаьнггара а сайна гечдар а, кьинхетам а. Амма сан дагна боккха хьаам хир бара, нагахь халкъан векалина со вешшехь обарг ца винийла хигъча. Иштта ца бина бешишехь обаргаш сан да а, ваша а, кхиболу накъостий а».

(Зеламхас Пачхьалкхан Думе яздинчу кехата тIера).

Сатесна.
Стиглара мархаш,
Зарзъелла, ло санна, ешна.
Онда ю
Южаллин архаш...
Гуьллу со хIинца де эшна,
Амма бац,
Бац дагахьбаллам!
Гуш ду-кх н тIерачу далла —
Долийнарг хIинцалц схьа цхьа а

Ца дити ас кхочушдаза!
Ницкъ кхочуш Ийна вац цкъа а
Мискачу нехан го даза...
Ткъа хинца —
Деган ницкъ эшна...
Лийлира марсонах тешна...
Со дийна лаца уьш нагахь
Тегортахь —
Тапча ю, шаьлта...
Гуттар а ца хуьлчу далахь,
Цергаш а яц башха аьрта!
Хир ду-кх ша яздинарг дала...
Да виса, шийла хил.
Сийна
Це летта, богу-кх сан кийра!
Маржа я!,
Сан даго лехнарг —
Ца хила доллу-те кхочуш?
Кху дейтта шарахь ас хьегнарг —
Довш ду-кх и хинца,
Стом боцуш.
Паргато —
Махкана, сайна
Лийхира...
Эрна и дайна.

Хай лаьмнаш,
Шу ду-кх сан тешаш:
Къийсира лаччахьца хийла!
Южал теобцур ю езаш
Ца хьеша латта,
Лай хилла.
Бици а...
Сан миска бераш,
Дуьту шу —
Бехке ма велаш...

Тіекхочуш бохку уьш,
 ГІатта,
 ГІатта, дегІ,
 ТІаьххьарчу тІамна!
 Бакъ дац и —
 Дац ишта атта
 Со лаца —
 Лур ю иттанна
 Іожалла...
 Маржа дегІ, чІогІа
 Дазлуш хьо хилла-кх, де эшча,
 Лалац-кха хьогга ткъех чов а!
 ГІаттахьа —
 Герз караэцча,
 Тарлора ницкъ хьогга босса...
 Лаьар-кха —
 Кхин цкъа а кхосса,
 МостагІа човхош, герз айса.
 Лаьар-кха —
 Ирахь біаьргтоха
 Лаьмнашка
 Къастале сайх са...
 ХІан-хІа, йиш яц иштта воха...
 — ХІе-хІе-хІей,
 КІиллош,
 ТІеюьйла! —
 Гур шуна дийна со вуйла!..

3. АСЛАНБЕК ШЕРИПОВ

«...Тхо халкъан дуьхьа Іожалли тІе гІур ду, декхар хиларна доцуш, ткъа, цунах там хиларца, даккхийдерца. Тхо теша халкъ самадер хиларх, и хІинцале а самадо-луш ду, цо шен кара оьцур ду Іедал, ша кхуллур ду шен дахар...»

(А. Шерипов)

Заманийн морсачу
Мехаша локхуш,
Бешераш кыйсамехъ
Техна аш, лаьмнаш.
Харцонан езачу
Мархаша хьоьшуш,
Боданехъ даьхкина
Шун миска къаьмнаш.
Эххар а —
Кхийти схьа
Малх Къилбаседехъ,
Россин халкъ гIаттадеш
Лоллин лаг Iовда.
Маршонан нур-зIаьнарш,
Ленинан цIе а тIехъ,
Хьаьрчи шух,
Сан лаьмнаш,
Багабеш бода.
ПаргIато!
ПаргIато!
Лаьмнаш, бIаьрг белла,
Савкхонца аьналой,
Дуьнене хьовса.
ПаргIато!
ПаргIато!
Лаьмнаш, ков делла, —
Хийла сатийкина
Хьаша шайн йовза!

Ламанхой!
КIенташка кхойкхуш ю
Зама —
Йорачу шайн доьшна
Нуьйраш аш таька.
ПаргIато ларъян вайн
Дезар ду Iама,

Халкъан ций муьйлу н
Цубдараш лажка.
ПаргIато —
Хьовла дац
Шуьнара эца —
Майрачу кIенташа
Къийсамехь йоккху.
ПаргIато —
Нускал дац
Захало дийца —
Яхьйолчу кIенташа
Шайн цийца йоккху!
«Бусалба вежарий,
Ду вай цхьа нохчий», —
Молланаш,
Хьолахой
ГIерта халкъ Iехо.
Ма теша:
Цхьаъ дац вай,
Хиларх цхьа нохчий —
Къехочун вац ваша
Воцург ша къехо.
Хилланца и дIаьвше
Питанаш туьйсуш,
ГIерта уьш къаьмнийн барт
Херонца бохо.
Хир дац и!
ГIур ду вай,
Юьстах уьш кхуьйсуш,
Вошаллин барт чIагIбеш,
Харцонна тоха.

Сан нохчий!
Карор бац
Царна кхин вайлахь
Iаьржачу гIазотан

Бѣаьрзе и мурдаш.
Амма вай юьтур яц
Паргѣато байлахъ —
Хир ду вай
Революцин
Тешаме мурдаш!

4. ХАНПАША НУРАДИЛОВ

«Вайн Даймехкан доьналла долу рыцарь, Кавказан лийрвоцу турпалхо, маьлхан воI, аьрзунийн аьрзу, пулеметчик-комсомолец Ханпаша Нурадилов. Темало-наьрт, темало-аьрзу, темало-рыцарь — иштта ю турпалхочун-пулеметчикан гвардин лакхарчу сержантан комсомольцан Ханпаша Нурадиловн бакъйолу це.

Иза вара майрачех уггаре а майра, къонахалла йолчех уггаре а къонахалла йолуш... МостагIчунна тлевовдура иза, вуха ца хьожуш, вовдура майра а, вухавервоцуш а. Iожалло ца кхеравора Ханпаша, цо кхерайора иза...»

(Донски фронтан политуправленин
листовки тIера)

Ма тийна ду гонах!
Тапъаьлла
Тийна...
Стигла кхин ца этIа,
Ца лелха латта.
Тийналле ладоьгIуш,
Iуьллу со дийна.
Ца лаьа тийналлин
Марара гIатта,
ЭхI, мел яI,
Латта, хьо,
Дарбане латта,
ХIоьттинчу дегIана

Мел аьхна хилла...
Чов хIун ю?! —
Ловр ю и салтичо атта,
ЦхьакIеззиг вिताхь ша
Тийналлехь Iилла...
ХIун дара и хилларг?
Дарий и гIенах?
Атака...
Фашистийн болатан
КIесаш ...
Сан «Максим»...
Хетара мангалан хенахь...
Айалой, хьажий со —
Iохкий-те кесаш?..

Iохкуш ду!
Iохкуш ду
ГIовссарийн кIезий.
Жолам яI, гIоттур вац
Iцарех кхин цхьа а!

ХIинца аш дIаэца
Сталинград, —
Езий?! —
ХIан-хIа, шун бIаьрга и
Гур яц кхин цкьа а.
Iахка шу,
Iахка шу,
Фашизман пхьаьрчий —
Дацара кхайкхина
Оха далийна.
Тешнабехк бина, тхox
Лавьханах хьаьрчи, —
Бекхаман Бакъонца
Товьхна, эгийна!
Iахка шу,

Іохккучохъ даа тхан латта —
Хъавддера буърса и
Тхоьгара даккха.
Волгин хи хъавддера
Мала, тхо аьтта, —
Дезарий?! —
ЛІаэца, хІинца чам баккха!
Волга —
И сийлахъ хи
Ду суна хьоме,
Со вина, са аьрха
Сийна Терк санна.
ХІан-хІа, ас дуьтур дац
Хьовса шу чоме,
Куьйгашкахъ ницкъ мел бу
Са мел гун сайна!..

Ч У Л А Ц А М

Захар	3
Баркалла, адамаш!	43
Заманийн аьзнаш	69

Арсанукаев Шайхи Абдулмуслимович

ВЕРНОСТЬ

ПОЭМЫ

(на чеченском языке)

Редактор А. Д. О с м а е в

Художник А. Я с у е в

Художественный редактор М. Б. Магомаев

Технический редактор С. П. Л и п а т о в а

Корректор З. Я н д а р б н е в

Сдано в набор 12.I 1978 г.
Подписано к печати 13.III 1978 г.
Формат 70х90 1/32. Бумага офсетн. № 1
Объем 2.625(3.07) п. л. Уч.-изд. л. 3,31
Тираж 3000 СФ00107

Чечено-Ингушское книжное издательство
по делам издательств,
полиграфии и книжной торговли
Совета Министров Чечено-Ингушской АССР
Грозный, улица Ленина, 14

Заказ № 161
Типография имени Н. Н. Заболотного
Управления по делам издательств,
полиграфии и книжной торговли
Совета Министров Чечено-Ингушской АССР
Грозный, улица Интернациональная, 12/33
Цена 35 коп.

ХЪОМЕ ДЕШАРХО!

КХУ ШАРАХЪ НОХЧ-ГІАЛГІАИН КНИЖНИ ИЗДАТЕЛЬСТВЕХЪ ЗОРБАНЕРА АРАЙОВЛУЧУ КНИГАШНА ЮКЪАХЪ ХИР Ю НОХЧИИН МАТТАХЪ ПОЭТИЧЕСКИ СБОРНИКАШ:

Іарби Мамакаев. Хаържинарш.
Ранса Ахматова. Хаържинарш.
Мохьмад Сулаев. Лаьттан бос.
Іалвади Шайхиев. ГІа-буц.
Хьусайн Сатиев. Йист йоцу аре.

Мах 35 кеп.

ВЕРНОСТЬ
(на чеченском языке)